

НАПРЯМ 6

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Жума Дар'я Миколаївна,

здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти факультету
дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Національного університету
«Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
e-mail: zhumadaria@gmail.com

Науковий керівник:

Мірошник І.В.,

завідувач кафедри мов і методики їх
викладання Національного університету
«Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка,
кандидат педагогічних наук, доцент
e-mail: iv_miroshnyk@ukr.net

СУЧАСНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ГРИ

У тезах визначено роль ігрових методів у формуванні культури спілкування дошкільників; висвітлено значення культури спілкування та її вплив на міжособистісні відносини та соціальну культуру загалом; розкрито мету поняття «культура мовного спілкування»; наголошено на важливості мовних стратегій у комунікації; визначено фактори успішності використання ігор для формування навичок активного спілкування у дітей дошкільного віку.

Ключові слова: ділова гра, дошкільний вік, принципи, рольова гра, систематичність.

Надзвичайно ефективним підходом у формуванні культури спілкування дітей дошкільного віку є використання ігрових методів, оскільки гра є природнім інструментом для дитячого навчання та розвитку.

Метою концепту «культура мовного спілкування» є відкриття можливостей для оптимізації комунікації шляхом використання «мовних стратегій» або «стратегій спілкування». Культура спілкування також охоплює культуру мислення, яка допомагає суб'єкту мовлення адекватно орієнтуватися у встановлених умовах спілкування та використовувати закони логіки для досягнення комунікаційних цілей.

Вважається, що культуру спілкування можна набути, виховати та вдосконалити, вона є складовою загальної культури людини. Результативність міжособистісних

відносин залежить від рівня культури спілкування, тому знання та виконання її основних принципів є необхідними для будь-якої форми спілкування [4, с. 31].

Спілкування виступає однією з форм взаємодії між людьми, що є важливим аспектом життєдіяльності особистості як суспільної істоти. Цей складний процес встановлення та розвитку контактів між людьми виникає з їхніх потреб у спільній діяльності, оскільки саме спілкування та спільна діяльність є одними з найважливіших соціальних потреб людини. Соціальне розуміння спілкування полягає в тому, що воно становить одну з основ суспільної культури.

У дошкільному віці спілкування виступає як особливий регулятор спільної діяльності та інструмент формування свідомості дитини та пізнання оточуючого світу. Воно також допомагає дитині самостійно визначати свої думки та вчинки [2, с. 59].

Для того, щоб діти дошкільного віку, а особливо старші дошкільники, мали навички активного спілкування, вміли висловлювати свої думки та бути уважними до інших, аргументували свою точку зору і одночасно були здатні знаходити компромісні рішення, необхідно систематично використовувати різні види ігор на заняттях.

Науковці описують гру як форму вільного самовияву людини, яка відкриває перед нею можливості та розгортається через змагання або відтворення (виконання, представлення) різних ситуацій та станів [1, с. 73].

Важливою особливістю ігор є відтворення предметного та соціального змісту, яке досягається через ігрове імітаційне моделювання та вирішення життєвих ситуацій, особливо під час поєднання індивідуальної та групової ігрової діяльності учасників.

Отже, гра є видом діяльності, яка сприяє утворенню та вдосконаленню саморегуляції поведінки в ситуаціях, спрямованих на відтворення та засвоєння суспільного досвіду. Вона є універсальним прикладом діяльності, яка поєднує в собі різні якості імітаційного моделювання дійсності [3, с. 110].

Наукові дослідження підтверджують, що діти виявляють особливий інтерес до ігор, оскільки вони сприяють розвитку творчих та комунікативних здібностей і активності. Проведення занять у формі гри має незвичайний та нестандартний характер, що допомагає зберегти інтерес до освітнього процесу.

Під час формування культури спілкування у дітей дошкільного віку особливу увагу слід звернути на використання рольових та ділових ігор.

Рольова гра є одним із способів ситуативного та інтерактивного навчання, що передбачає моделювання реальних життєвих ситуацій. Вона може бути розглянута як форма навчально-виховної діяльності, в якій учасники взаємодіють та спілкуються у межах обраних ролей, керуючись характером обраної ролі, логікою ситуації та оточуючим середовищем. Сюжет і мета рольової гри можуть бути визначені заздалегідь або поступово розвиватися під час самої гри у процесі взаємодії учасників. При цьому гравці мають вільність для можливих імпровізацій щодо перебігу гри, її розвитку, напряму цього розвитку, в рамках заданих обмежень та правил (ролей, ситуацій, сюжету, цілей тощо). Ефективність рольової гри залежить від врахування інтересів та мотивації старших дошкільників. Щоб гра була успішною, вона повинна відповідати віковим особливостям дитини.

Ділові ігри, у свою чергу, ґрунтуються на командній діяльності, сприяючи розвитку у дітей старшого дошкільного віку навичок роботи в команді. У такому виді гри можуть брати участь принаймні два гравці, але частіше грають більше учасників, оскільки ділові ігри проводяться як навчально-виховна діяльність у колективі, а не як індивідуальна навчальна діяльність.

Таким чином, можна зробити висновок, що ділова гра сприяє навчанню колективної розумової та практичної роботи, розвиває навички соціальної взаємодії, позитивного спілкування та колективного прийняття рішень, а також формує відчуття відповідальності. У діловій грі результат діяльності всіх учасників залежить від діяльності кожного, тому будь-яка пасивність може нашкодити загальному результату гри. Тому кожен учасник змушений діяти активно, щоб не підвести своїх товаришів (відчуття відповідальності), що в свою чергу сприяє активізації навчальної діяльності як природного наслідку.

Визначимо *фактори успішності використання ігор для формування навичок активного спілкування у дітей дошкільного віку:*

- створення безтурботної атмосфери, вільної від тривог та побоювань;
- демонстрація учасникам гри, що вони виступають у ролі консультанта або рівноправного учасника, а не знаходяться під контролем авторитарної сили, що намагається контролювати та регулювати все;
- поведіння себе стримано та тактовно, особливо під час конфліктних ситуацій у процесі гри;
- створення умов, в яких гра не тільки навчає та виховує, але також приносить задоволення та радість учасникам, сприяючи розвитку соціально-комунікативних навичок.

Використання ігор в освітньому процесі забезпечує можливість працювати на заняттях з дітьми дошкільного віку як індивідуально, так і в парах, групах та колективі. А основним завданням гри є навчання спілкуванню. Таким чином, гра виступає не лише як засіб спілкування, але й як засіб самовиховання, сприяючи формуванню соціально-комунікативних навичок. Нові знання отримуються завдяки постійному діалогу, обміну різними думками та пропозиціями, обговоренню та закріпленню, взаємній критиці та проведенню дискусій. Участь старших дошкільників у грі сприяє формуванню у них не лише комунікативних навичок, але й гуманізму, емпатії, толерантності, організаційності, бадьорості тощо.

У контексті організації освітнього процесу, гра надає дітям можливість самоорганізації, оскільки під час гри формуються мотиви, пов'язані з виконанням прийнятих обов'язків. Старші дошкільники мають змогу розкрити свій потенціал, навчитися оцінювати свої можливості та відчувати різноманітні емоції. Гра надає можливість застосувати знання в умовах, що наближені до реальних, вивчати вплив особистісних факторів на процес прийняття рішень, розвивати ділові та комунікативні навички та коригувати моральні якості старших дошкільників. Крім того, гра дозволяє практикувати поведінку в реальних ситуаціях спілкування.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 2007. 376 с.
2. Сарапулова Є. Г. Самопізнання та етика спілкування як засіб формування комунікативних вмінь у представників молодого покоління. *Педагогіка толерантності*. 2008. № 3 (45). С. 57-65.
3. Терлецька Л. Ігри, в які грають дорослі. *Берегиня*. 2018. № 3-4. С. 109-112.
4. Хміль Ф. І. Ділове спілкування: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Академвидав, 2014. 280 с.